

וְנִאֲכָלִין צֵלִי, כסדר צליית פסח ראשון, על כרעיו ועל קרבו [ראה לעיל (עד, א) ורמב"ם (קרבן פסח ה, י)] (רש"ש לעיל ג, א, וכן משמע במנחת חינוך מצוה ז אות טו). אך איסור אכילת 'גדי מקולס' – שה צלוי כולו כאחד, שאסור לאכול בליל פסח שמא יאמרו בשר פסח הוא (ראה לעיל ג, א וש"ע א"ח תעו, א) אינו נוהג בפסח שני, שרוב ישראל אין שוחטים בו, ולפעמים אינו מתקיים כלל (מנחת חינוך שם). ויש אומרים, שגם בפסח שני יש איסור (רש"ש שם).

על מצוה, שנילושה ונאפתה כפי הלכות 'מצת מצוה' של ליל הסדר (חינוך שפא), וכל מצוה שאין יוצאים בה בפסח ראשון, אין יוצאים בה בשני (מנחת חינוך שם אות א). ויש סוברים, שמצוה שאינה 'לחם עוני', או שהיא של טבל וחדש, יוצאים בה ידי חובה, שגם בפסח ראשון מצות 'על מצות ומורורים יאכלוה' מתקיימת גם במצות אלו, שפרטי דינים אלו נאמרו רק לענין מצות 'בערב תאכלו מצות' שהיא מצוה בפני עצמה (זכר יצחק א, פ; מסקנת הצ"ח ברכות לו, ב). ומצות הסיבה אינה נוהגת באכילת פסח שני, שעניינה משום זכר לגאולה בליל יציאתנו ממצרים, ואינה מדיני קרבן פסח [וכשם שאין חיוב ארבע כוסות] (בנין ציון [לבעל הערוך לנר] ל).

ומורורים, הטבולים בחרוסת משום 'קפא' [ארס המור] (ראה להלן קטז, א), אבל מצות חרוסת זכר לתפוח או לטיט [לסוברים כן, להלן שם], אינה ענין לפסח שני (בנין ציון [לבעל הערוך לנר] ל).

ידוהין את השבת, שבפסח שני נאמר 'במועד' לדעת רבי ורבי חנניא בן עקביא לעיל (צג, א) (רש"י), ונדרש בגזירה שווה מתמיך, שאף בו נאמר 'במועד' ודוחה את השבת (ראה גמ' לעיל (ס, א)), אך לדעת רבי נתן (לעיל צג, א) ש'במועד' נאמר רק על פסח ראשון, אין פסח שני דוחה שבת (צ"ח להלן קכ, א בדעת רש"י; וראה עוד רמב"ם קרבן פסח ה, א ואבי עזרי שם בדעתו). ויש סוברים, שגם לדעת רבי נתן פסח שני דוחה שבת, אלא שהוא לומד זאת מכתוב אחר (תוס' יומא נא, א-ב ד"ה דוחה).

גמרא. במצוה שנגופו הכתוב מדבר, לענין אכילתו צלי, ולענין סדר עבודתו (רש"י) – שניתן במתנה אחת בשפיכה, ואין בו סמיכה ותנופת חזה ושוק ונסכים, ונפסל במחשבת 'שלא לשמה' (בנין ציון [לבעל הערוך לנר] ל). וכן שווה לפסח ראשון בכך שהוא שה תמים זכר בן שנה (תוספתא ח, ח), ובזמן אכילתו, ובכך שנאכל רק למנויין. ואפילו מצוות מדרבנן נוהגים בו (בנין ציון שם), כגון איסור אכילה מן המנחה ולמעלה כדי שיאכלנו לתאבון (תוס' פסחים צט, א ד"ה ערב).

איסי בן יהודה וכו' לאחד עצם שיש בו מוח, ללמד שאין עשה של אכילת הפסח דוחה את לא תעשה של שבירת עצם (גמ' לעיל פה, א). וחכמים אינם צריכים לימוד מיוחד לעצם שיש בה מוח, משום שהם סוברים כרבי (לעיל פה, ב) שאין איסור שבירת עצם מבעוד יום, וכיון שהיה יכול לשבור את העצם ולהוציא את המוח מבעוד יום בלא לעבור על איסור, בלא הכי לא נאמר כאן דין 'עשה דוחה לא תעשה' (רבנו חננאל).

שאין שוחטין את הפסח על היחיד – שאם רק אדם אחד לא הקריב פסח ראשון, אין שוחטים פסח שני, ולכן מטמאים בפסח ראשון אדם נוסף בשרץ, כדי שיהיו שנים בפסח שני, אך אינם צריכים להיות מנויין על אותו השה (ראה רש"ש ושפת אמת בדעת רש"י) [ומוכח לפי פירוש זה בדעת חכמים, שטמא שרץ שלא טבל, אף שאין שוחטים עליו, מכל מקום אינו חייב כרת על כך שנמנע מלטבול (ראה רש"ש)].

משנה. מה בין פסח הראשון לשני וכו', ומצינו הבדלים נוספים בין פסח ראשון לבין פסח שני שלא נשנו במשנתנו, ו'תנא ושייר', כגון שרק פסח ראשון טעון ביקור ארבעה ימים (תוס' ד"ה מה, בשם גמ' להלן צ, א). וכמו כן רק פסח ראשון שחיטתו בשלש כיתות (תוס' שם, בשם תוספתא ח, ז), אבל פסח שני אינו נשחט בשלש כיתות, משום שכל שאינו מעבב בפסח ראשון לא נאמר בפסח שני, שדיני פסח שני נלמדים (בגמ' להלן) מהפסוק 'כלל חוקת הפסח', ומצינו שלשון 'חוקה' נדרש בלשון עיכוב (בנין ציון [לבעל הערוך לנר] ל). ויש מפרשים, שרק לדעת רבי נתן אינו נשחט בשלש כיתות, שלדעתו (לעיל צג, א) פסח שני הוא בגדר תשלומים לפסח ראשון, ולפיכך אינו חשוב להישחט בשלש כיתות, אך לדעת רבי (שם) שנחשב רגל בפני עצמו, הרי הוא חשוב להישחט בשלש כיתות (לקוטי הלכות, בדעת הרמב"ם שלא מנה חילוק זה בין הפסחים, ומשמע שגם פסח שני נשחט בשלש כיתות, לפי שפסק כרבי).

וכמו כן שייר התנא חילוקים נוספים ביניהם, שיש סוברים שאין חיוב כרת בפסח שני (תוספתא שם), ותלוי בדעות התנאים שהובאו לעיל צג, א), ואין תגיגה קרבה עמו (תוספתא שם), ונשים בראשון חובה ובשני רשות (תוס' יומא כט, א-ב ד"ה אלא, לסוברים כן לעיל עט, ב).

אולם לענין זמן שחיטת פסח שני, הוא כזמן שחיטת פסח ראשון לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים, אך יתכן, שניתן להקריבו גם קודם קרבן התמיד [שהרי לא נאמר בו 'בערב' אלא 'בין הערביים'] (תוס' יומא שם).

והפטור של 'דרך רחוקה', יש סוברים, שהוא רק בפסח ראשון (פתח הבית קרבן פסח ה, ט, ע"פ משמעות משנה למלך שם א, א; הערות הגר"ש אלישיב ר"ה יח, א). ויש סוברים, שהוא גם בפסח שני (שפתי חכמים במדבר ט, י; ישועות מלכו קרבן פסח א, ב; טעמא דקרא במדבר ט, י). **הראשון אסור בכל יראה וכל ימצא**, מחצות היום של ערב פסח (רש"י לעיל ד, א; רמב"ם חמץ ומצה ג, ח, ע"פ הראב"ד שם, וכתב השפת אמת, שלדעתם המשנה מתפרשת כפשוטה, על זמן הקרבת הפסח). ויש סוברים, שאיסור 'בל יראה' נוהג רק מכניסת ליל ט"ו ניסן (ראב"ד שם. וראה משנ"ב תמג, א ושע"צ שם).

והשני חמץ ומצה עמו בבית – 'ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו' (לשון רש"י במדבר ט, י). כלומר, שאיסור חמץ בפסח שני נוהג רק בעת אכילת הפסח (פני יהושע קידושין לח, א ומנחת חינוך מצוה שפא אות ג, בדעת רש"י ה"ל, וראה לשון רש"י סוכה מז, ב), כמשמעות הכתוב (שם, יא) 'על מצות ומורורים יאכלוה' האמור בפסח שני, שאין לאוכלו אלא עם מצות ולא עם חמץ (פני יהושע שם), והוא לאו הבא מכלל עשה (משך חכמה שם). ויש מפרשים את הלשון 'ואין איסור חמץ, אלא עמו באכילתו', שמותר לאכול חמץ אף עם אכילת פסח שני (אמבזה דספרי בהעלותך, לו; אבי עזרי קרבן פסח י, טו), ואין בכך ביטול מצות עשה של 'על מצות ומורורים יאכלוה', וכדעת הסוברים (דעת רבנו להלן קטו, א) ורמב"ם חמץ ומצה ה, ו) שאין צורך לאכול את המצה והמרור יחד עם הפסח, אלא ניתן לאוכלם כל אחד בפני עצמו, ואם כן אין ביטול מצות אכילת מצה במה שאוכל חמץ יחד עם הפסח, שהרי יכול לאכול את המצה אחר כך (אבי עזרי שם).

והשני אינו טעון הלל באכילתו, וכן אינו טעון סיפור יציאת מצרים, שחיובו משום זכר לגאולה בליל יציאתנו ממצרים ואינו מדיני קרבן פסח (בנין ציון [לבעל הערוך לנר] ל). ואמירת טעמי פסח מצה ומרור, לסוברים שהיא מדין 'אומרתם זבח פסח' (ראה תוס' להלן קטז, א ד"ה ואמרתם), יש לומר כן גם בפסח שני, אך אפשר שהחייב הוא מדין מצות סיפור יציאת מצרים, ואם כן אין לומר כן בפסח שני (בנין ציון שם).